

TELEGRAFUL ROMÂN

Nr. 30. ANUL XIII.

Sabiu, in 18/30 Apriliu 1865.

Telegrafulu ese de doua ori pe septe-
man: joia si Duminec'a. — Prenume-
ratiunea se face in Sabiu la espeditura
oiei pe afara la c. r. poste, cu bani
ga'ta prin scrisori francate, adresate
catra espeditura. Pretulu pnumeratiu-
nei pentru Sabiu este pe anu 7. fl. v. a.
ear' pe o jumetate de anu 3. fl. 50. Pen-
tru celelalte parti ale Transilvaniei si pen-

tru provinciile din Monarchia pe unu ann
8 fl. era pe o jumetate de anu 4 fl. v. a.
Pentru princ. si tieri straine pe anu 12
pe 1/2 annu. 6 fl. v. a.

Inseratele se platescu pentru
intea ora cu 7. cr. sirulu cu litere
mici, pentru a doua ora cu 5 1/2 cr. si
pentru a treia repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

O Metropolia româna

reînvieta dupa unu seculu si jumetate.

Sub titulu acest'a „Trompet'a Carpatloru“ aduce urma toriulu
tractatu forte instructivu asupr'a referintieloru năstre bisericesci.

Restabilirea drepturilor ierarhiei române ortodoxe din
Transsilvani'a, Ungari'a si Banatulu Temisianu, prin a eii re-
tragere de sub supremati'a timpurala a Mitropoliei serbe din
Carlovitlu, si totodata denumirea de metropolitu romănu orto-
doxu a Pré-săntiei Sale Baronului Andreiu Siagun'a, s'a co-
municatu acestui eminente prelatu alu bisericeii ortodoxe resar-
ritene, prin epistol'a autografa a M. S. imperatului Austriei
Franciscu Iosifu de la 24 Decembre 1864; remanendu că se-
paratiunea averei ecclesiastice miscătoria si nemiscătoria, co-
muna pâna aci ierarhiei serbo-române, sa se reguleze in pro-
portioni ecuitabili pentru satisfacerea ambelor parti, prin in-
tielegere comuna intr'unu sinodu.

Telegrafulu Romănu Nr. 18 din lun'a trecuta a-
rata, ca acestu sinodu (congressu?) se afla acum in lucrare,
si ca o parte din deputatii serbi impreuna cu alu loru Mitro-
politu, pe care-lu porecescu Patriarchu (1), s'aru fi pronun-
ciatu forte arbitrariu in privinti'a separatiunei diselor averi,
comune ecclesiastice, voindu domni'a-loru a le da unu caracte-
ru de avere propria numai natiunei serbe.

Relativu la situatiunea acestei circumstantie de dreptu
natiunalu si ecclesiasticu alu Romăniloru ortodoxi, ne va fi per-
misu, că romănu de aceeași religiune, sa dicemu si noi unu
cuventu in favorea adevărulu.

Spre a poté mijloci insa o lamurire mai chiara prin spe-
cificarea cauzelor, ce au contribuit la dis'a aliantia eccle-
siastica intre Romăni si Serbi, vomu atinge mai antăiu, pe
scurtu, câte-va din cele mai principali catastrofe chronologice
ale istoriei năstre generali, propria tutoru Romăniloru din veri-
ce parte a teritoriulu locuitu de densii.

Incepemu dara cu a ne rechiamă in memoria principiulu
conductoru, ce si-a creatu geniulu romanismulu prin intru-
nirea simtiulu natiunalu cu doctrin'a religiunei ortodoxe,
principiu ce s'a incarnatu in germenelu romănu inca de la
transplantarea sea in Daci'a, in cătu natiunalitatea si cultulu or-
todoxiei au fostu la Romăni identice pâna acum'a; si asiă, nu-
mai prin impulsionei acestui sacru dualismu, au potutu strabun-
ii si parintii Romăniloru de pretutindenii, sa infruntē ne-
numerate pericole si sa transmita urmasiloru loru atâtea su-
blime esemple de adevărata gloria romăna si admirabili vir-
tuti de pietate.

Simbolulu acestui dualismu, mostenitu dela strabuni, a
resistatu pururea că o stânca divinisata, la tôte devastatiunile
causate pe teritoriulu romănu, de cătra diverse horde barbare,
cari, atinse de efectele dualismulu, unele din ele s'au res-
panditu cu incetulu, pe candu altele, parte au fostu umilite,
parte si-au transformatu moravurile prin adoptarea cristianis-
mulu de la Romăni, precum Ungurii si Bulgaro-Serbi; insasi
cristianirea Rusiloru a fostu mijlocita prin aceleasi efecte. —
Totu acestu sublimu dualismu a inspiratu pe romănu de a
sustinē ortodoxi'a in tōta intinderea oriintelui prin dotatiuni
numeroase (2); asemenea de a inzestră institutiuni ortodoxe si
in unele parti despre apusu pâna la Mitrovitlu.

Fost'a mitropolia romăna ortodoxa la Alb'a Iuli'a in Trans-

(1) Sub pretestu ca parintii loru, pe candu traiau in Turci'a, aru fi a-
vutu propriulu loru Patriarchu cu resiedinti'a la Ipecu? — poté de
vr'o alta confessiune ore-care? Căci ortodoxi'a intrēga nu cu-
născē de cătu numai patru Patriarchi, cu resiedintiele la Ieru-
salimu, Alexandri'a, Antiochi'a si Constantinopole.

(2) Care le-au facutu strabunii Romăniloru cu scopu numai că in
acei timpi de persecutiuni religiōse sa se pōta sustinē prin mo-
nastirile acelor locuri instructiunea preceptelor religiunei or-
todoxe, si sa gasēca in acele sante lacasturi asilu cei ce devinu
victime pentru marturirea diselor precepte; eara nu că sa indōpe
cu acele ajutōre lacomi'a nesatiōsa a calugariloru greci, si a le
inlesni mijloce pentru abuzuri si demoralisatiuni, dupa cum voru
ei sa intielga.

silvani'a, se dice a fi fostu si ea dotata, in timpii din urma,
de unu Principe alu Tierii-romanesce, cu domeniulu Sămba-
t'a de josu lānga Fagarasiu. Prin ce metamorfosa dara a de-
venitu acestu domeniu proprietate a Baronului Bruckenthal,
va poté si are datorita de a spune natiunei adevărulu, seu
descendintii acelor'a, ce au nimicitu acea mitropolia, seu noulu
Archipastoru ortodoxu romănu, ce vine acum a reintră in
drepturile nesubscriptibili ale acelei mitropolii, si a revocă fos-
ti'a eii avere propria, care nu poteă fi usurpata de veri-co-
altu cultu, sub nici unu felu de pretestu.

Rumperea unității civile si teritoriale a Romăniloru, alātu
din Daci'a Traiana cătu isi din Aureliana, datēza dela alo-
carea Unguriloru si Bulgaro-Serbiloru pe teritoriile române;
reulu celu mai fatalu insa, ce causă decadinti'a generala a
Romăniloru, a devenitu dela cumpletele efecte ale Sinodulu
dela Florenti'a, anulu 1439.

Romăni fideli doctrinei dualismulu loru, se infiorara de
ambitiōs'a separatiune a Patriarchulu de Rom'a, prin mo-
dificarea ce elu facuse dogmeloru asiediate de sinodele ecume-
nice. In urm'a acestei catastrofe sporescu simpathiile Romă-
niloru pentru correligionariu loru Greci si Bulgaro-Serbi, eara
prelatii acestor'a, profitandu de ocasiunea favorabila, isbu-
tescu, prin intrige, a amagi pe Romăni sa-si arda tōte căr-
tile scrise cu litere proprie, si in loculu acelor'a sa adopte
cărți grece si bulgare.

Acestu faptu de sinucidere natiunala, a avutu cele mai
fatali consecintie; unu intunerecu teribilē se revērsa apoi a-
supr'a toturoru Romăniloru, influentiandu insa, cu incetulu,
mai cu multa cumpline asupr'a Romăniloru de pe teritoriulu
din partea drēpta a Dunărei, unde fatalmente dură pâna
acumu ! ! —

Moldov'a si Tier'a-romanesca din liber'a loru vointia
priimescu a se pune sub suzeranitatea Portii, cu conditioni
de a-si pastră ele autonomi'a propria si de a fi protegiate de
Pōrta in contr'a veri-căroru asupriri din afara, stipulandu-se
si garantandu-se acestea formale prin tractate.

Celelalte provincie române devinu sub potentatea Portii
dupa trist'a batalia dela Mohaci.

Ne retinemu de a vorbi speciale despre tōte tiraniile
esercitate asupr'a Romăniloru si religiunei loru.

Tacemu si despre revolutiunea poporana a lui Dojea si
despre continuarea eii pâna la conspiratiunea unanimă a ari-
stocratiei magiara, secuia si sasa, in contr'a Romăniloru si
religiunei loru, pentru ca crudimile esercitate in aste impre-
giurări de cătra legea aristocratica covarsiescu veri-ce bar-
barismu, si nu se pōte compară decātu cu sfasierile furiōse ale
fiēreloru selbatice.

Intr'unu cuventu, consecintiele acelei fatale epoce au
fostu: nenumerate tiranii, usurpatiuni, devastări si resbelecivili.

Dara in mijloculu acelor perturbatiuni generali in si-
nulu romanismulu, pe candu adica inamicii sei asceptau cu-
renda-i dissolutiune totala, se zaresce (in tocmai că unu lu-
cēfaru pe orisonte in momentele de tempeste maritime) appa-
ritiunea reformatiunei lui Luther si inventarea tipografiei.

Romanismulu, electrisatu de impressiunile acelor crea-
tiuni, si-emancipă biseric'a sea prin tiparirea cărtiloru religi-
ōse in limb'a propria; acēsta procedere a fostu inceputulu tu-
toru restauratiuniloru urmate pâna astadi.

Romăni insa din partea drēpta a Dunărei, nu potura
profită de acēsta renaștere natiunala si religiōsa, retinuti fi-
indu de terorismulu osmanu, ce eră porurea intaritată asu-
pr'a loru prin intrigele ierarhiei grece din Constrantinopole.

Cu finele secululu XVII, incependu a retrogradă poterea
osmana, scapara de arbitragiulu eii Romăni din Banatulu
Temisianu, Ungari'a si Transsilvani'a; dara asta a loru par-
tiala usurare se inlocuiesce pela finitulu acelu seculu si in-
ceperea celui urmatoriu, prin alte două evenimente mai ter-

(3) Vedi intre altele istori'a Ungariei de Fessler.

ribili pentru unitatea dualismului român; adica, parte prin asediarea la confiniele apusene ale Banatului Temisianu a venetichilor Serbi, emigrati din Turci'a in urm'a resbelului intre imperatul Leopold si Sultanulu, si parte prin apostasi'a Mitropolitului din Transsilvani'a Atanasiu, carele, orbitu de o ambitiune desiarta, devine sperjuru si celu antaiu violatoriu alu dualismului român; tradandu-si turm'a cuventatôre, si pe colegii ierarhiei propria române, elu se face din stapânu absolutu independentu, unu simplu clientu (4), servu alu terorismului iesuiticu, ce se sfasiã p'atunci mai in tôte statele europene de câtra popôrele luminate, si pecandu persecutiunile asupr'a ortodoxiei incepusera a se infrenã prin devenirea prediseloru provincie sub tolerant'a dominatiune a monarchiei austriace, ale cârei principie de tolerantia ecclesiastica se proclamara apoi formale de câtra imperatul Iosifu alu doilea.

Consecintiele convertirii dâsului Archipastoriu, si printr'ensulu si a unei pârti fôrte minore a poporului român, covarsira tôte fatalitãtile catastrofeloru precedenti; partea in sa cea constantu in fidelitatea religiunei sele traditionaria (si cea absolutu mai mare a poporului si clerului), devenindu orfana in cele spirituali si espusa la totu felulu de propagande eterodoxe si antinationali, se vediu in fine fortiaa a face o aliantia timpuraria cu veneticii Serbi in privinti'a ierarhiei ecclesiastice. Astfelu eparchiele episcopali si monastirile române (5), se ocupara apoi cu incetulu de clerulu serbu, arogandu-si acest'a, mai tardiu, cu violentia, o suprematia usurpatôria asupr'a clerului si nêmului român, cá cum l'aru fi euceritu cu sabi'a, séu l'aru fi adusu cu sine, cá o turma de sclavi, din Turci'a, unde ei insisi in fapta nu erau decâtu veritabili sclavi.

Dupa batali'a dela Pultav'a, imperatul Rusiei Pentru I incepe resbelu cu Sultanulu Turciei; incheierea pâcei urmata intre densii, produse unu resultatu fôrte tristu pentru Principatele române Moldov'a si Tier'a-romanésca. Simpatiele lor pentru Muscali fusera in sa cu amaraciune recompensate; cáci o multime de famii boieresci si poporane, mai cu séma din Moldov'a, emigrara si se asediara in Russi'a (6); eara domniele nationali se usurpara, devenindu a fi conduse de nisce arendatori venetici si antinationali; acésta umihre nationala tinu dela 1716 pâna la revolutiunea lui Tudor Vladimirescu 1821.

Pelânga acestea, Moldov'a a mai suferitu si alte mari daune: la 1777 Bucovin'a deveni sub dominatiunea Austriei, si Bassarabi'a se luã de Russi'a la 1812; eara la 1853 Russi'a proclamã prin manifestu de resbelu cá ia amanetu ambele Principate române.

In acelasi intervalu, in care se petrecura enumeratele catastrofe, adica dela finele seculului siépte-spre-diece pâna la acestu din urma tristu evenimentu din secululu presinte, natiunea si eclesi'a româna in genere a facutu si ôre-care restaurãri si inaintãri progresive:

In prim'a jumetate a acelu seculu se introduc scôle elementarie prin tôte satele române din Banatu, Ungari'a si Transsilvani'a pentru studiulu limbii române, cu ajutoriulu cârtiloru didactice tiparite in limb'a propria, mai antaiu la Vienn'a si pe urma continuate in tipografiile din Bud'a si Sabiiu.

In a dôi'a jumetate a acelu seculu esu la lumina si primii muguri ai literaturii române, desvoltandu-se treptatu in proportiuni progressive pâna in tempulu nostru. La acésta ilustra cultura si-au meritele lor respectabili atâtu Românii ortodoxi de pretotindenii, câtu si Românii gr. catolici din Transsilvani'a; dara spatiulu nu ne ierta a poté specificã in amenuntu acésta corporatiune comuna pe terenulu literariu.

Eara dupa progresele semnificative nationali in genere din secululu curgatoriu, numerãmu cele urmatôre:

Comun'a macedona-româna din Pest'a este cea d'antaiu, care adoptã si introduse la anulu 1808, in biseric'a si scôla sea, cârtile religiôse si scolastice ce esista in limb'a româna la confratii lor din partea stânga a Dunârei. (Va urmã.)

Unu devotamentu pentru Americ'a.

In diu'a cea din urma, in carea se desbatu adress'a in corpulu legislativu alu Franciei, partid'a oppositiunala aduse unu amendementu, in urm'a cârui'a camer'a francesa erã sa intretiea in adresa unu pasagiu privitoriu la triumfele A-

mericei libere si la fericitãrile Franciei pentru acestu triumfu Unulu din corifeii oppositiunei, d. Pelletan, rosti cu ocaziunea acést'a urmatôrele cuvinte, atâtu de onorifice pentru republic'a americana si presedintele eii, cari cuvinte le reproducem si noi dupa „Consc. nationala“:

„Astadi, di se d. Pelletan, ori ce discussiune este de pri-sosu; cáci la ôr'a candu ve vorbescu, spata victoriôsa a lui Grant si Sherman a resolutu cestiunea. Richmond este luat; rebeliunea sclavagista este abatuta si republic'a americana este restabilita in maiestôs'a sea unitate. De patra ani Americ'a Nordului pórtã sarcin'a resbelului civile, si nici odata, in asta cruda cercare, ea n'a avutu ideia d'a suspende libertãtile publice; ea n'a deschisu asta usia a arbitrariului prin carea crim'a a trecutu asiã de desu. . . Ea a lasatu poterea executiva a se aperi sub foculu inamicului cu legalitatea.

„Asta pagina a istoriei americane este pagin'a de onôre a seculului alu XIX. Presedintele Lincoln a simtitu, ca tinéã sôrtea lunei nôue in mânilé sele; a radicalu anim'a sea la inaltínea situatiunei; a desfiintiatu sclavi'a; a fondatu a dôi'a ôra gloriôs'a republica americana.“

Si de-si camer'a francesa n'a priimitu acestu amendementu, totusi este unu testimoniu stralucitu de marimea cauzei staturiloru— unite americane, déca in unulu din cele mai de frunte corpuri representative ale lunei i se aduce unu devotamentu atâtu de caldurosu. „Consc. nat.“ termina referat'a sea asupr'a acestui obiectu cu urmatôrele cuvinte memorabile:

„Amendementulu a fostu respinsu cu tôte astea, si Adress'a pusa la votu in totale, s'a priimitu. 15 membri ai oppositiunei au votatu contr'a eii. Numerulu este micu, dar ide'a, ce ei sustinu, este mare. Viitoriulu este alu eii.“

S a b i i u in 16/28 Aprile. Ni se spune din sgomotulu faimei, ca prin unele tinuturi concetatiunii nostri neromâni staruiescu pe lângã poporulu nostru, cá elu insusi sa se rôge la locurile mai inalte, a nu se introduce inca legea dietala pentru intrebuintiarea egala a limbiloru tieriei. Ori câtu se pare de neprobabila acésta faima, carea stã in cea mai flagrantã contradicere cu dorintiele seculare si cu nenumeratele suplicãri ale poporului nostru din tôte pârtile, totusi póte sa fia intr'ens'a ce-va adeveru in urm'a modului, cu care sa motivéza acea pretensiune. Se dice adeca mai departe, ca se spune Româniloru, ca déca se va introduce acésta lege, alunci, nepotendu invetiã amplotiati limb'a româna asiã curendu, va trebui sa se introduca pela judecatoriitalmaci; acesti'a se voru dotã din fondulu tieriei, si fiindea acest'a se forméza din contributiunile locuitoriloru, pentru aceea, spre a acoperi acele spese urcate, va trebui sa se urce si mai tare contributiunea. Acest'a e unu argumentu, care asupr'a masseloru poporului mai totdeun'a are efectulu doritu, si cu atât'a mai vertosu acum, candu contributiunile au ajunsu atât'a de multe si de grele, si candu lângã greutãtile acestea se mai adause si unu atât'a de sterpu cá celu trecutu, in urm'a cârui'a o parte mare chiaru a tieraniloru nostri manãca pâne cumperata de prin piatile orasielor. Dar cu câtu e mai elocuinte argumentulu, cu atât'a mai multu este datorinti'a nôstra a face atenti pre intieligintii poporului nostru asupr'a acestei impregiurãri, dupa a cârei aflare suntemu siguri ca nu voru lipsi a luminã poporulu asupr'a lucrului si a-i spune, ca intimidãrile acestea suntu cu totul netemeinice, ca la invetiarea limbiloru patriei este indatoratu fiacare dirigatori publicu, care are de a face cu poporulu, si ca, spre a se dotã talmaci, nu se va urcã contributiunea nici cu o parã frânta!

S a d u lângã Sabiiu in 13 Aprilu, 1865. Prea On. Domnule Redactoru! Eri pela 1½ ôra dupa amédi comun'a nôstra a fostu cercetata de unu focu cumplitu, cá care be-trânii nostri nu-si aducu aminte a se fi mai intemplat. Acelu elementu infioratoriu in tempu de 2 ôre a mistuitu casele si siurile a 39 de familii cu tóta averea lor!— Acésta primejdia a fostu cu atât'a mai infioratôre, cu câtu fiindu di de târgu la Sabiiu, o parte din locuitori erau dusi la târgu, si iarasi fiindu tempulu celu mai intetitoriu pentru economi'a de câmpu, o alta parte erau in câmpu la lucru, si in comuna nu se aflau decâtu muierile cu copiii si câti-va barbati; cari cu dirigatori'a si preotínea in frunte au cercatu cu energiã totu ajutoriulu potinciosu spre domolirea elementului, ceea ce cu ajutoriulu tulumbeiloru locale si a câtoru-va vecini Cisnadieni cu tulumbele sosite de acolo ni-au si succésu. —

Caus'a escãrei focului nu se scie cu securitate; se presupune in sa, ca unu copilu de 7 ani, alu cârui tata erã dusu in câmpu si mum'a sea la mórã, jucandu-se in siura s'au vedintu fugindu in casa, dupa care indata s'au si aprinsu siura, in care momentu fiindu si ventu, tóta vecinatatea se aflã in flacara, carea atât'a de iute s'a latitu, încãtu seracii nenorociti n'au potutu scapã decâtu cu vieti'a!— Si ce erã mai

(4) Elu fuse supusu la dictatur'a unui „Adlatu“ teologu iesuitu, ce i se impuse cá conducatori in tôte afacerile ecclesiastice. — Vedi istori'a bisericésca de Petru Maioru Protopopu greco-cat., §. 5. pag. 98.

(5) Ce sôrte au avutu monastirile si calugarii remasi sub convertitul Metropolitu Atanasiu, se póte vedé totu in istori'a bisericésca de Petru Maioru; si din „Tanguirea monastirei Silvasiului“, publicata in Bucimulu, nr. 3—5 inclusivu, anulu 1863.

(6) Vedi Istori'a lui Cantemiru.

infioratoriu, a fostu, ca tocmai in cas'a, unde fugise nenorocitul copilu, acest'a impreuna cu o sora mai mica si unu frate in leaganu s'au aflatu mistuiti de infioratoriulu elementu. Asemenea si unu altu copilu in etate de 4 ani, ai carui parinti neaflandu-se acasa, ne mai aflandu-lu se crede ca asemenea a cadiutu jertfa flacarei. Totu la nenorocitul parinte, carui'a i mistui foculu 3 copii, ce-i aveá, i-au arsu si doi boi si o vaca, cu cari se chrania. S'au mai aflatu arsi si doi cai si alte 5 vite cornule, cu totulu 10 capete. Pagub'a pâna acumu nu s'au pretiuitu, se dá in sa cu socotel'a, ca suie aprópe la 20,000 fl. v. a.; destulu ca 39 familii au ramasu sub cerulu liberu si in usile ómeniloru! — In acestu momentu infioratoriu au contribuitu fôrte multu spre alinarea doreriloru nóstre sosirea P. On. nostru Inspectoru cercualu, Dlui Petru Rosc'a, carele cá unu parinte bunu alu cercului seu, vediendu din Sabiu primejd'i'a, si fiindu-i binecunoscuta positiunea de unde esiá flacar'a, in grab'a cea mai mare s'au aruncatu intr'unu caru, care tocma venia la noi, si sosindu, cu energia au imbarbatatu pre ómenii, si insusi dandu ajutoriu au priveghiatu pâna la mediulu noptiei, insufletindu si mangaindu pre acesti nenorociti! Eara astadi desu de diminétia avisandu pre comunele vecine despre nenorocirea nóstra, le-au invitat a dá concursulu lor de mila spre alinarea fómiei nenorocitiloru; la care indata au concursu proprietariulu de fabrica, D. Michailu Sill cu 8 galete faina de cucuruza si D. arendatoru Michailu Lupu cu 6 galete, ambii din Cisanadia, carea in presentia dlui Inspectoru s'au si impartitu *); caroru domni binefacatori li se aduce in numele nenorocitiloru cordiala multiamita. Eara Prea Onoratului Domnu Inspectoru cercualu pentru neobosit'a sea staruintia si ingrijire i aducemu prin acest'a in numele comunei cea mai cordiala multiamita publica!

Dee Domnedieu, cá primejd'i'a, ce a venit a asupr'a nóstra din negrij'a nóstra, sa fia o scóla pentru totu sufletulu!

Stano Popovicu m. p.

Parochu gr. or.

De sub Pétr'a Craiului in 26 Martiu 1865. Domnule Redactoru! In nr. 22 alu „Tel. Rom.“ din anulu acest'a, mi facusi intr'o nota la o corespundintia a mea observarea urmatóre: „Coresp. si-arú castigá mari merite, déca aru aretá si calea, cum sa se radice starea (salarulu?) invetiatoriloru.“

Adeveratu ca erá tempulu pentru o asemenea observare, si inca atunci, candu toti intindu pre invetiatorii, ca nu-si facu destulu chiamarei lor. Dar pe cátu de aseptata a fostu o asemenea atentiunea, pe atátu de mare o ai pretinsu tocmai dela mine. Insa de m'asiu incumetá, fára a pretinde meritele amintite, ci pentru importantia causei, totu asiu díce ce-va, candu mi-ai respunde si D-Ta la acestea:

1) Cunoscú crestini nostri, cátu de de lipsa suntu invetiatorii pentru societate?

2) Ca invetiatorii intre cari classe ale societátei se numera?

3) Ca servitiulu invetiatoriloru in care categoria sta? Se asémene cu alu judelui si notariulu, ori cu alu celor mai inalti; ori cu altu altoru servitori mai de josu...? si

4) Ca dela invetiatorii de adi, precum i vedemu fára sprijinu intru sustinerea lor si totusi cu atát'a luare de pe urma, pe ce basa se pretinde atát'a zelu? Pe aceea, ca ei aru imitá pre cei din evulu alu doilea si alu treilea, cari ostentiau fára rebonificare, ori pe aceea: Ca pe cari i aflámu invetiatori, fára de a 'ntrebá de sustinerea lor, — sa-i tragemu la raspundere pentru serviciulu lor?

Intrebarea d'antáiu d'aceea o amu facutu, Dle Redactoru, pentruca scii, ca candu cine-va are lipsa de unu lucru necesariu, se si stradaiesce si jertfesse, cá sa si-lu procure cum se cuvine. Scii, ca chiaru si servitori de curte suntu in multe locuri de lipsa, si fiindu astfelu, au si pláti potrivite, au mancare si haine si preste 50 fl. v. a. pe anu. Si asupr'a acestor'a se póte pune intrebarea la multe locuri: ca óre nu se poté si fára de ei? Dar pentru invetiatori óre se póte pune o asemenea intrebare? CREDU, ca Dómne feresce! nu; asiá dar ei suntu prea de lipsa. Despre acest'a, cátu pentru mine, sa nu-mi respondi, pentru ca credu ca-mi vei spune, ceea ce desu ai totu scrisu, adeca: Ca o societate civilisata nu póte fi fára invetiatoria, fiind ca acesti'a producu societátei membri luminati si ómeni morali. Nici avuta nu póte fi societatea, déca nu i s'au aretat modurile, cum sa-si manúiesca intre-prinderile sale. Aru urmá dar cá sa sciu numai, ca cine trebuie sa se intereseze mai de aprópe, cá sa fia societatea ast-

*) Redactiunea „Tel. Rom.“ inca este gat'a a priimi ajutóre pentru nenorociti nostri frati, a le quietá in publicu si a le transpune la loculu cuvenitu.

Red.)

felu, precum o dorimú noi? Cui se atribue crescerea altoru natiuni luminate? Si cum s'a urmatu cu dênsele in asta privintia destulu de considerabila? Adeveratu ca ómenii candu suntu crescuti de mici in scóla si invetiatura, viindu in versta viét'i'a lor e atragátóre, seintielegu, nu-su spariosi, nici immorali, ci folositori societáti. Viét'i'a lor e mai dulce si mai usióra, necasurile si seraci'a le vedi mai rari. Asiá dar n'aru mai incapé vorbe, ci aru trebui sa scia si celu din urma, ca invetiatorii suntu de mare lipsa, si fiindu asifelu, aru trebui imbunatatita starea lor. La casu in sa candu crestini nostri totusi nu cunoscú lips'a invetiatoriloru, nu mai tramiteti (Cine? Redactorii? Red.) pre invetiatori sa se tocmésca cu ei; pentru ca ce voru contribui ei la aceea ce nu cunoscú? Urméza intrebarea, ca ce e de facutu, pâna voru deveni a o cunósce? Eu credú, ca este necesitate cá sa se hotarésca de obste salarie demne invetiatoriloru. Mai urméza ca cine sa le hotarésca si cine sa le impuna comunelor? Iarasi credú, ca cea d'antáiu aru cadé in competintia In. scaunu Metropolitanu cá Inspectiune suprema pentru scóle, si ca aceea, care denumesce pe invetiatori, ear impunerea aru cadé in competintia oficiolatoru, diregatorieloru seu inspectoriiloru cercuali, cari incuviintieza si iau socotelele comunelor. Eata in felulu acest'a, si déca cunoscú si déca nu cunoscú cretinii lips'a invetiatoriloru, aru fi modu d'a li se imbunatatí starea. (Va urmá.)

Varietati si noutati de di.

Despre calatori'a imperatului Alessandru dela Petropole spre Nizza la fiulu seu celu bolnavu de mórte, aflámu ca aceea s'a facutu cu o repejune deosebita. Din Petropole pâna la Parisu nu s'a mai schimbatu carulu de salonu imperatescu, ci numai la fiacare statiune au aseptatu ingenieri, cari au cercetat starea carulu. La fiacare statiune aseptá pre imperatulu si câte unu telegramu din Nizza; celu din Berlinu lu cuprinse si umplu de cea mai adunca intristare. In Parisu n'a statu imperatulu mai multu decátu 20 minute, si conversarea cu Napoleonu, ce-lu salutá la drumulu feratu, d'abiá durá 5 minute. Suit'a imperatului Alessandru constá din vre-o 70 persóne. —

(Episcopii serbesci.) Pentru episcopia Carlsstadt-ului Sinodulu Episcopiloru au alesu pre Administratorele de pâna acum, Archimandritu Nicolaievic. Episcopia din Timisió'a, in urm'a protestului Romániloru, va remané vacanta pâna la decisiunea finala a causei bisericesci románo-serbe. —

Excellentia Sea, Comandantele generalu in Ungaria, Contele Ioann Coronini-Cronberg, larogarea sea este eliberatu de postulu seu si pusu in pensiune; generalulu de Cavaleria Principele Fridericu de Liechtenstein, actualulu Comandante generalu in Banatu, este transpusu la Bud'a in aceea si calitate, ear loculu lui in Banatu lu va ocupá generalul Br. de Steininger.

(Pentru Asociatiunile române.) Societatea literaria remána din Bucovina invita in nr. seu 4. pre toti autorii románi din Austria si din Romania, cari dorescu a li se aduce scrierile la cunoascintia publicului cititoru din Bucovina, critisandu-se in fói'a Societáti, a tramite la redactiunea acelei'a câte unu exemplariu din scrierile lor. — Noi inca amu apostrofatu acesta dorintia de repetile ori cu privire la tóte asociatiunile literarie române, si ne aducemu aminte de o hotarire a ministeriului moldovanu (Panu) din anulu 1861, carea ne luámu voia a o reproduce cu ocaziunea acest'a pentru scriitorii románi atátu de dincóce, cátu si de dincolo de Carpati. Eata acea hotarire: „Consiliulu ministeriulu in sedintia din 9 Septembrie 1861 nr. 9798, considerandu, ca fiacare Românú este detoriu a dá sprijinulu cuveninciosu intru conservatiunea natiunalitátei române, a incheiatu intre altele, cá fiacare literatoriu si librariu românú din Moldavia sa fia indemnatu a tramite in daru câte unu exemplariu celu putínu din opurile romanesci edate de elu, pentru bibliotecele gimnasiiloru române, din Cernauti, Suceava, Brasiovu, Blasiu, Clusiu, Sabiu, Beiusiu, Aradu, Temisió'a, pentru seminariulu românú din Oradea mare, Blasiu, Sabiu, Cernauti pentru bibliotec'a teologiloru románi din Vienna, din Gerla si din Lugosiu, in urma pentru bibliotec'a preparandiloru din Aradu. Acesta incheiare se aduce la cunoascintia publica, spre indemnarea si regula tuturor, caroru se cuvine, sperandu-se ca nimenea nu va remané nepatrunsu de folosulu celu mare alu acestoru dispositiuni, si ca toti autorii si editorii se voru grabi a contribui prin asemenea lesnicioasa daruire in folosulu natiunalitátei.“ —

(O juna artista romána.) Amu vorbitu si noi in acestu diariu despre jun'a artista romána, domnisió'a Ninitia Alessandrescu din Iasi. „Opiniunea natiunale“ ne spune, ca tiner'a artista secera si acum laurii in teatrele cele mai distinse ale Italiei, si dreptu dovéda a asserteloru sele aduce unu citatu din diariile italiene „Fama“ si „Gazetta dei Teatri“, unde se díce: Jun'a romána Ninitia Alessandrescu, despre a cárei voce frumoasa amu mai vorbitu, cantá dóue bucáti, cu aceea si voce placuta, estinsa, de scóla aléa. Intre aceste dóue bucáti deosebimur o romantia fôrte dulce, cantata cu accente, ce vinu dela anima si care gasescu o asiá libera esplosiune in cántulu si limba italiana. Ceealta bucata, fu unu duetu din „Noptile lui Figaro“ de Mozart, cantatu impreuna cu domnisió'a Tipka (Magiara, Red.) musica delicioasa deliciosamente espressa.“ —

Populatiunea Viennéi, dupa numerarea din 30 Novem-bre 1864. este in summa mare cea urmatóre: Strate 756, numere de case 10,459, case 9559, cutune si case nelocuite seu dirimate 900, familii 105,145 si suflete 550,294. Adaugendu-se si militii in summa de 28,284 feciori, numerulu intregu alu locuitoriloru suie la 578,578 suflete. Pelanga numerarea din an. 1857. a crescutu numerulu familiiloru cu 15,348 ear alu sufleteloru cu 102,356. —

Principatele române unite.

Vorbiseram și noi la timpul seu despre unu cartelu între Austri'a și Romani'a, adeca despre unu felu de contractu, prin care cele două staturi se deobliga a-si dá afara unulu altui'a pre fugarii de milita, pre criminalistii de rendu și pre recrutii fugari, fără insa de a atinge și pre cei persecutati pentru crime politice. Dupa mai multe negotiatuni între ambe guvernele, cartelulu e incheiatu acum definitiv. Noi notăm cu multamire acestu tractatu internatiunalu, și credem, ca acel'a va contribui la bun'a contielegere între cele două guverne vecine. Voru fi pôte unii, cari din privintie și interese private voru deplora acestu cartelu; noi insa credem, ca conditiunile și punctele, asupr'a căror'a s'a facutu invoirea sunt de natura că aceea, încatu nu voru fi spre pagub'a, ci de siguru spre folosulu, materialu și moralu și alu Transilvaniei, carea este angagiata mai de aprôpe in afaceri de totu felulu cu Romani'a.

Intre proiectele de legi, ce s'au desbatutu in ceste din urma in consiliile ministrilor, salutăm că pre unulu din cele mai de trebuintia și mai salutifere pentru tiéra celu privitoriu la pressa. Sustinendu cu tota tari'a cele ce diseram in privintia acést'a in numerulu nostru din urma, salutăm cu bucuria fericit'a idea a ministeriului Bózianu, crediendu, ca descatusiandu-se libertatea de a scrie și de a publicá opiniunile cele cătu de diferite politice nu este mai putinu, decât a descatusiá mânilé și picioarele robului din lantiurile ce-lu stringu. Dar dorindu Romaniiei, că noué însine, o lege, de pressa cătu de umana, cătu de liberala și cătu de practica, dorimu totdeodata, că fratii de dincolo sa se folosésca de libertátile constitutiunale ale tierei lor cu intielepciune defecata, patriotismu sinceru, moderatiune romana și preste totu și cu mai bunu tactu, decum facura in anii din urma mai multe din foile lor. Căci pecátu e de adevératu, ca o pressa libera, carea insa ea singura si-scié pune frêulu moderatiunei intielepte, pôte demascá abusurile, pôte descoperi defectele și pôte aretá călile cele ducátore la mantuire: pe atát'a e de adevératu și aceea, ca o pressa, carea nu scié și nu va a cunoșce și părțile cele bune ale guvernelor, ci totu numai cele rele, care apoi le maresce și le potenciéza in infinitu, nu pôte produce decâtu descuragiare, desgustu și esacerbare, — semintie de ventu, din cari nu potu resari făr' furtune.

„Reform'a“ din 11 Aprile reproduce unu cuventu bisericescu, rostitu in diu'a bunevestiri de Stefanu Badulescu in biserica Mani-brutari din Bucuresti. On. Redactiune a „Reformei“ introduce cuventarea acést'a cu câte-va siruri, cari mutatis mutandis din nenorocire se potu aplicá și la noi. „Publicăm, dice, urmatoriulu cuventu cu cea mai viua placere in fôia noastră; pentruca din nenorocire nici o fôia ecclesiastica nu mai esista in capital'a Romaniiei ortodoxe, acést'a renumita cetate a lui Bucuru, carea fu zidita că printr'o coincidentia divina indata dupa luarea cetății lui Constantinu celu mare de cătra órdele barbare, și pentruca amvónele bisericele noastre le vedem in cea mai mare parte multe, le vedem lipsite de predic'a religiósă, care e pânea sufletésca a poporului.“

Totu „Reform'a“ ne spune, ca in curendu va aparé unu diuaru nou sub titulu „Criticulu imparțialu“ sub redactiunea d. I. M. Alessandrescu, cunoscutu publiculu român și că poetu, seu celu putinu că amicu alu poesiei.

Din caus'a unei bóle, ce grasséza de câte-va septemâni prin Russi'a și se numesce ciu'm'a siberica, Romani'a, imitandu procedur'a altor staturi, inea va tramite doi medici, între cari Dr. Felixu inspectorulu servitiului sanitaru, la Russi'a, spre a studiá caracterulu bólei acolo in fati'a loculu și a luá și in Romani'a mesuri preventive in contr'a eii.

Prospectu politicu.

Dupacum amintiseram in numerulu nostru din urma, marele-principe clironomulu tronulu din Russi'a, Nicolau Alexandroviciu a reposatu in nóptea spre 12/24 Aprile la Nizza in urm'a unei bóle de creeri și de meduv'a spinărei. Nascutu la anulu 1843, 20 Sept., in. Seainca nu plinise dara 22 ani ai vietiei sele. Marele-principe, de-si a portatu mai multe demnităti inalte, între cari și comandatur'a asupr'a unui regimentu austriacu de infanteria și a unui'a prussescu de cavaleria, totusi n'a luat parte activa la politica, fiindu inea din copilaria debilu și bolnaviciosu. Din anulu trecut principelu fusese logoditu la princes'a Dagmar din Dani'a, sor'a regelui din Greci'a, carea impreuna cu regin'a muma-sea a și fostu de fatia la patulu mirelui seu, candu si dete sufletulu. Caracterulu tinerulu mare-principe, se dice a fi fostu blandu și amabilu. Clironomi'a tronulu russescu trece acum asupr'a fiului alu doilea alu Imperatulu, Alessandru Alexandrovic, nascutu in 10 Maiu 1845.—Imperatulu Alessandru

din Russi'a a trecut in 22 Aprile cu cea mai mare repejune prin Parisu, alergandu spre Nizza, unde a sositu cu putinu nainte de mórtea fiului seu. Despartirea pe veci'a a acestui'a de cătra parinti, frati și mirésa se dice a fi fostu sfâșiatóre de inima.

Punctulu principalu inea, asupr'a căruia se îndrepta politica, astadi este Americ'a, de unde aflăm două evenimente de cea mai mare insemnatate: unulu, ca generalulu confederatiloru Lee, incungiuratu de tóte părțile de armatele uniunistiche, in 9 Aprile c. n. a capitulatu cu tóta armat'a sea, unu evenimentu, prin care puterea staturiloru de médiadieste frânta de totu. Mai totdeodata cu acést'a scire atátu de imbucurátore pentru staturile de média-nópte și pentru caus'a umanității preste totu, alta novela grabesce a ne spune, ca renumitulu presedinte alu staturiloru unite Lincolnu a fostu impuscatu in nóptea din 2/14 Aprile de mâni ucigasie și a moritu, și ca asemenea atentatu s'aru fi facutu și asupr'a vietiei Secretarulu de statu Seward, despre care inea este îndoiéla, ca óre mai restaurá-se-va de ranele sele ori nu. Astfelu dar unu evenimentu de cea mai mare bucuria merse mâna in mâna cu altulu de cea mai profunda intristare!

Cătu de impunátore și de temuta se arata puterea Americi medinoptiale dupa invingerea revolutiunei dela médiadi, se vede între altele și de acolo, ca dupa assertulu unei foi englesesce imperatulu Napoleonu indata ce aflá de caderea Richmondulu, facu întrebare la guvernulu englesescu, ca acést'a n'aru fi aplecatu a face cu Franci'a o aliantia defensiva se ofensiva, la casu candu staturile—unite aru încercá vreunu atacu asupr'a Messiculu ori a Canadei? Fôia englesesca adauge, ca Engliter'a inea n'a respunsu, dar obiectulu de siguru se va aduce inaintea parlamentulu, și propunerea Franciei se va reieptá, căci Engliter'a de candu cu resboiulu din Crime'a e satula de aliantiele Franciei. Novel'a acést'a o înregistrăm, fără de a i dá cu pripire prea mare crediamentu.

Franci'a este preocupata de calatori'a Imperatulu, carea dupa scirile cele mai noué se va amaná pâna pe capetulu lui Aprile și va durá cam 2 luni. Din caus'a mórtei clironomulu de tronu russescu Imperatulu a ordinaru jale de curte in decursu de 9 zile.

La imprumutulu messicanu, ce se face in Parisu, s'au subscrisu pân'acum vre-o 700 mill.

Regele Belgiloru, care in urm'a unei reeci caduse la patu, dupa telegramele mai noué se afla pe calea rensanetosiei

Se pare, ca Turci'a inea va sa imiteze actele altor guverne europene și sa seculariseze tóte bunurile mosielor din imperat'a sea. Sultanulu Abdul Aziz fără îndoiéla va dá prin acést'a o proba mare de curagiu, căci se pôte prevedé, ca o astfelu de mesura va provocá totu fanaticismulu religiunariu alu Musulmaniloru.

La bundulu nemtiescu Bavari'a, Saxoni'a și Hesen—Darmstadt voru sa propune—deca va consimti și Austri'a cu planulu lor, — că Austri'a și Prussi'a sa declare, ce s'au facutu din parte-le pentru realisarea celor hotarite in 6 Aprile? și ca n'aru aflá cu cale a conchiamá staturile (diet'a) schleswig-holsteiniana, spre a se declará in privintia dorintiloru tierei? Jurnalele austriace dicu, ca o asemenea propunere, că césta din urma, s'aru fi facutu Prussiei din partea Austriei; cele prusse sustinu din contra, ca atare propunere au urmatu din partea guvernulu prussescu cătra celu austriacu. Ce este aici adevérulu, e anevoia de hotaritu; atát'a inea e siguru, ca Prussi'a va sa admita spre desbatere la diet'a schleswig—holsteiniana numai cestiuni interne și finantiale, nu inea și cele de dreptulu de statu, in urm'a căruia ducele aru avé voia a hotari singure asupr'a sórtei lor.

Senatulu italianu a reieptatu legea pentru stergerea pedepsei de mórte cá un'a, carea in impregiurările cele neliniscite de fatia aru fi funesta pentru tiéra, imputinandu numai casurile, unde vine a se aplicá pedéps'a cu mórte, între cari unulu este atentatulu asupr'a regelui. E întrebarea, ce cale va aflá acum guvernulu, căci camer'a legislativa a priimitu acést'a lege. — Asemenea a reieptatu senatulu și legea pentru vendiarea drumurilor ferate ale statulu.

Intr'o parte a esemplareloru nr. din urma in necrologulu Rv. D. Vicariu Maniu au remasu afara anii vietiei, cari sunt 68. —

Burs'a din Vienn'a 17/29 Aprile 1865.

Metalicele 5%	71 70	Actiile de creditu	186 20
Imprumutulu nat. 5%	75 75	Argintulu	106 50
Actiile de banca	801	Galbinulu	5 12 1/2